

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2012. május 7.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

Figyelem!
**A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő
minden jó választ el kell fogadni!**

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Németh G. Béla: *Szerkesztői utószó a Hét évszázad magyar költői című antológiához*

1. Általános szokás a nagy irodalmi múlttal rendelkező országokban, nemzeteknél az egyes fő műfajokból történeti áttekintést nyújtó gyűjteményeket alkotni. Egyes korszakok és alkotók java és jellemző műveiből tevődik össze anyaguk. Az epika, kivált a prózaepika esetében ez rendszerint könyvsorozatban valósul meg. S többnyire így van a drámánál is. A vers, különösen a szorosabban vett lírai vers és a lírai áthatottságú rövidebb epikus vers áttekintő bemutatásánál viszont majd mindig egy vagy néhány kötetre korlátozódik az ilyen gyűjtemény. [...]

2. A nemzeti költészet egészét bemutatni óhajtó gyűjtemények elrendezése nálunk is, másutt is rendszerint két elvet követ. A gyakoribb a történeti, a keletkezéstörténeti rendé. A ritkábban alkalmazott a műfaji (pontosabban szólva: a lírai, illetve a lírai elemeket is tartalmazó versen belüli tárgyköri; formai alfajok szerinti) beosztás, elrendezés. Ez utóbbi mellett is lehet érveket felsorakoztatni. Mégis termékenyebbnek, áttekinthetőbbnek, célt jobban szolgálónak látszik a történeti megoldás.

A történeti elrendezés is fölvet, természetesen, egy sor kérdést. Mindenfajta történelmet valamilyen szempont alapján osztunk korszakokra. Az irodalomban, ezen belül a költészetben az irányzatok korszakokba sorolása is több szempont alapján történhet. Felfogás-, ízlés-, tárgykörbeli megfontolás szerint; alkotásmódi rokonság és hasonlóság ugyanúgy közrejátszhat. Az irányok azonban, kivált korszakváltások idején, egymás mellett élnek. S így gyakran egy korábbi irányzathoz tartozó vers később keletkezik, mint az új irányzat első termékei. Ez annyit jelent, hogy az irányzatok szerinti történeti beosztás keresztezi, szétrontja az időrendi történetiséget. De ez, mondhatnánk, kisebb zavar szülője. Sokkal kérdésesebb maga az irányzati hovatartozás meghatározásának eldöntése. Nemcsak az említett váltó korokban, hanem a viszonylag egyneműnek tekinthetőekben is. Legalább két okból. Vannak olyan versek, amelyek homogén módon egy valamely irányhoz sorolhatók. De vannak, amelyekben többféle irány vonásai ötvöződnek egybe. Ez az egyik. A másik még bonyolultabb. Az irányok elnevezését, jegyeik meghatározását, időtartalmukat, befogadó-terjedelmüket többnyire a kritikus vizsgálódás adja meg, szentesíti. Ám nemcsak e jegyek és kritériumok, az időtartam és az odatartozás kérdésében, hanem az egyes irányok léte ügyében is újra meg újra állító és tagadó vélemények kerülnek szembe. Elég pl. az avantgárd nemrég, vagy a posztmodern ma folytonos használatára s ugyanakkor mibenléte teljes tisztázatlanságára, illetve egymással folytonosan ellentétbe kerülő meghatározására gondolni. De régebbi korokkal is vagyunk így. A manierizmusról pl. mint irányzatról és korszakról csak fél, háromnegyed évszázada beszélünk.

Ezért tanácsosabbnak látszott a költők születési dátumának időrendjéhez alkalmazkodni. Tudjuk, hogy ez néha torz helyzeteket is szülhet. Csak egyet s talán nálunk a legkiáltóbbat említsük: Petőfi később kerül sorra, mint Arany. Mégis, mint a születés dátumához, úgy legalkalmasabbnak látszik, irányzatok helyett, a kötetet századok szerint tagolni, bármennyire tudjuk is, hogy az irányzatok nem századokkal kezdődnek és zárulnak. [...]

3. Amí a fölvetelre érdemesség kérdését illeti, korszakonként más megítélés alá esik az. A korai korszakokból, amelyekből alig maradt fenn valami, a művészi szempontot nem alkalmazhatjuk oly szigorúan, mint az irodalom folytonossá szervesült, mondhatnánk, intézményesült korában. De ezekben az utóbbiakban sem lehet teljes és szigorú következtetéssel a művészi kritériumát keresztülvinni. Minden korszakban különböző rangú művek együtteséből áll össze a kor költészetének egysége. A legelső szinten álló, de még esztétikai s korjellemző értékét képviselő költőktől is kell az ilyen gyűjteménynek valamit bemutatnia. Hogy

érzékeltessük ezt: Arany legkevésbé sikerült versei is több esztétikai valót* foglalnak magukban, mint pl. Szász Károlyéi, hogy, természetesen, Székács Józsefről és társairól ne is szóljunk. Mégis, Arany e verseit nem szokás ilyen gyűjteménybe fölvenni. Persze így is kimarad egy-egy korszak több száz verselője, akik még a Szász- és a Székács-szintet sem ütik meg.

A fölvételt illető másik nehéz kérdést a közelmúlt, főleg a jelen költészete teszi föl. Itt is hadd mondjunk példát. A századvégén Ábrányi Emil oly népszerű és elismert költőnek számított – Ady első kötetét neki ajánlotta –, hogy az egyetem polgárai vállukon hordozták egy-egy nemzeti ünnep vagy társadalmi megmozdulás alkalmából. Komjáthy Jenőt viszont egy egészen szűk baráti körön kívül senki sem ismerte és emlegette. Ma az utóbbi fejezetet kap az irodalomtörténetekben, az előbbi egy vagy néhány bekezdést. De világirodalmi példát is bőven lehet említeni. Hölderlin, aki ma a világirodalom legnagyobb költői közé tartozik, a múlt század közepén, második felén említést is alig kapott. Vagy egy közelebbi eset: a kitűnő Szerb Antal a *Magyar Csillag*ban Fodor Józsefet Vörösmartyhoz, mégpedig *Az emberek s az Előszó* költőjéhez méri.

A közönség szemlélete, ami az értéket illeti, telve van mítosszal, amelyhez az mint bemérő ponthoz ragaszkodik; a független kutató számára viszont az egyik legfőbb akadály reális vizsgálódása s eredményei valóságérvényű átadásában. Horváth János a maga gyűjteményébe élő költőt nem vett föl. Közelmúltit viszont igen. Tán jobb lett volna Horváth eljárásánál maradni, még ha így korunk néhány jó költőjéről le kellett volna is mondani, ám a kordivat erősebb az említett megfontolásnál és tapasztalatnál. Mentse az, hogy így saját koráról az olvasó képet kap, az utókor pedig elődje ízlésének szintjéről és ítélőképességéről tanulságos példát nyer.

4. A válogatásnál elsősorban az illető költők összkiadásait vettük alapul. De (erősen) támaszkodtunk az elődgyűjteményekre is. Mindenáron mást adni: hóbort, nyegleség, mértékvesztés. De mindenben ragaszkodni is értelmetlen, akár a legnagyobb elődök esetében is. Az összeállítók egyéni és korizlése kiiktathatatlan; a költészettel foglalkozó tudomány nem természettudomány vagy matematika. Itt az egyén és a kor az ottaninál is nagyobb szerepet játszik. Mégis a válogatóknak szükségszerűen engedniök kell bizonyos mértékig, mondjuk így, a közmegegyezésnek, közmentálisnak. Ha, mondjuk, Arany *Ráchel siralma* című versét elhagytuk is, a *Fülemile* vagy a *Fiamnak* címűt, amelyeket sokan ma Arany szintjéhez viszonylag kevésre taksálnak, nem hagyhatjuk el. Hasonlóképp vagyunk, mondjuk a *Tetemre hívással*, amelyről egykor Illyés nyilatkozott meglehetősen ellenérzéssel.

Külön problémát jelentett a félepikus-féllírai nagyobb művek s a tisztán epikus munkák lírai részeinek ügye. Ez kivált a régebbi, a felvilágosodás, főleg azonban a romantika előtti költészetben, de még inkább a 19. században jelentkezett. Az ún. „kisebb elbeszélő költemény” a század egyik kedvelt műfaja volt. A *Szép Ilonka* egészének fölvétele nem jelentett sem különösebb hely-, sem műfaji problémát. Arany *Bolond Istókja* azonban már mindkettőt. Nem is szólva a három *Toldi* lírai részleteiről vagy akár a századvégén Reviczky *Pán halála* című elbeszélő költeményéről. Igaz, az irodalomtörténész is csak részleteket szokott közölni az ily terjedelmű művekből. De föltételezi ismeretüket, illetve ismerteti a maga szövegével egészüket. Ám teljes művészi élményt igazán csak egész mű nyújthat. Mégis kompromisszumot kellett kötnünk. Mert, hogy két példát idézzünk: lemondjunk-e Arany nagyszerű *Bolond Istókjának* legalább részletidézéséről, vagy Arany László verses regényének befejező részéről, amely irodalmunk egyik legmélyebb, finom önróniájával tartózkodó vallomása az emberi vágyak és lehetőségek örök ütközéséről s az utóbbiak mindenkori győzelméről.

Forrás: *Hét évszázad magyar költői*. Tevan Kiadó, Békéscsaba. 1996. 2578–2580. Részlet. Gondozott szöveg.

* érték, minőség (francia)

1. Kövesse nyomon a fenti szöveg gondolatmenetét! Milyen problémákat vetnek föl az alábbi szerkesztési elvek? Két-két szövegbeli érveléssel válaszoljon!

a) történeti-stílustörténeti elrendezés:

- az irányzatok egymás mellett élése
- az irányzatok tisztázatlansága
- az irányzatok és az időbeliség ellentmondása
- az irányzatok és az egyes életművek közti ellentét

b) fölvetelre érdemesség:

- az egyes korszakok eltérő mennyiségű termése
- a korszakbemutató igénye és a minőség ellentéte
- a szinkrón és a diakrón értékelés eltérése
- a kortárs művek megítélése
- kiemelkedő alkotó nem kiemelkedő műve

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

2. Melyik szövegbeli szerzőhöz, fogalomhoz kapcsolódnak az alábbi tények, művek, megállapítások?

<ul style="list-style-type: none"> • <i>A magyar irodalom fejlődéstörténete</i> • <i>Rendszeres magyar verstan</i> • <i>Petőfi Sándor</i> (monográfia) <p>A szerző neve: Horváth János</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>A világirodalom története</i> • <i>Magyar irodalomtörténet</i> • <i>Utas és holdvilág</i> <p>A szerző neve: Szerb Antal</p>
<ul style="list-style-type: none"> • 1858–1895 • <i>A homályból</i> c. kötet • <i>A Nyugat</i> első nemzedéke fedezi fel újra misztikus-filozofikus költészetét <p>A szerző neve: Komjáthy Jenő</p>	<ul style="list-style-type: none"> • folyóirat • <i>A Nyugat</i> folytatója • Főszerkesztő: Illyés Gyula <p>A periodika neve: <i>Magyar Csillag</i></p>

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

3. Azonosítsa a szövegben említett szerzőt és műveit az alábbi idézetek alapján!

Hervadása liliomhullás volt: Ártatlanság képe s bánaté. A király jön s áll a puszta házban: Ők nyugosznak örökös hazában. A mű címe: <i>Szép Ilonka</i>	Az emberfaj sárkányfog-vetemény. Nincsen remény! nincsen remény! A mű címe: <i>Az emberek</i>
A vész kitört. Vérfagylaló keze Emberfejekkel lapdázott az égre, Emberszivekben dúltak lábai. A mű címe: <i>Előszó</i>	Az idézetek szerzőjének neve: Vörösmarty Mihály

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

4. Nevezzen meg az alábbi szerzőktől egy-egy olyan NEM lírai alkotást, amelynek részlete szerepel vagy szerepelhetne a gyűjteményben! A szövegben említett művekre ne hivatkozzon!

- a) Babits Mihály: pl. *Jónás könyve; Második ének*
 b) Petőfi Sándor: pl. *János vitéz; Az apostol; A helység kalapácsa*
 c) Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem*

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

5. Nevezzen meg két olyan esztétikai elvet, amely megnehezíti a romantika korában született művek besorolását az antológiába!

- eredetiségre való törekvés
- a műnemi, műfaji határok elmosása
- a műnemek, műfajok lirizálása
- a személyesség és a személyiség bevitele a (nem lírai) műbe

Adható: 2, 1, 0 pont.

6. Állapítsa meg a tagmondatok közti nyelvtani-logikai viszonyt az alábbi idézetben!

1

2

3

Mentse az, hogy így saját koráról az olvasó képet kap, az utókor pedig elődje ízlésének szintjéről és ítélőképességéről tanulságos példát nyer.

	alárendelés / mellérendelés	a viszony pontos megnevezése
1–2	alárendelői	alanyi
1–3	alárendelői	alanyi
2–3	mellérendelői	kapcsolatos

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

7. Ismeretei és a szöveg információi alapján válaszoljon a versrészletre vonatkozó feladatokra!

<p>A radványi sötét erdőben Halva találták Bárczi Benőt. Hosszu hegyes tőr ifju szivében; „Ime, bizonyság Isten előtt: Gyilkos erőszak ölte meg őt!”</p>	<p>a) A részlet szerzőjének neve: Arany János b) Az idézett mű címe: Tetemre hívás c) Az idézett alkotás műfaja: ballada d) Az alkotást minősítő szerző: Illyés Gyula e) Verselési rendszer: időmértékes f) Meghatározó versláb / ütem: daktilus</p>
--	---

Elfogadható: e) ütemhangsúlyos verselés
f) kétütemű 9-es és 10-es
vagy
e) szimultán verselés
f) daktilus és kétütemű 9-es, 10-es

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

8. Melyik kötetét ajánlotta Ábrányi Emilnek Ady? Húzza alá a megfelelő választ!

A halottak élén; Versek; Szeretném, ha szeretnének; Az utolsó hajók; Vér és arany

Adható: 1, 0 pont.

9. „Az irányok azonban, kivált korszakváltások idején, egymás mellett élnek.” Milyen nehézséget jelent az alábbi szerzők irodalomtörténeti besorolása? Két-két korszakot, stílusirányzatot írjon az alkotók mellé!

Berzsenyi Dániel: **klasszicizmus, romantika**

William Shakespeare: **reneszánsz, manierizmus, barokk**

Honoré de Balzac: **romantika, realizmus**

Babits Mihály: **impresszionizmus, szecesszió, újklasszicizmus**

Adható: **8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont.

10. A régebbi magyar irodalomból mely alkotások nem szerepelhetnek az antológiában? Húzza alá a két, egyértelműen kizárható művet!

Halotti beszéd és könyörgés

Ómagyar Mária-siralom

História egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szűzleányról

Törökországi levelek

Siralmas énnéköm

LV. zsoltár

Adható: **2, 1, 0** pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg egy vagy több szövegalkotási feladatot, az adott feladat(ok)ra kapott pontszáma: 0.
2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell.
4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
5. A jelölésben, valamint a helyesírási hibák pontozásában a mellékletben közöltek kell alkalmazni.

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Elérhető: 25 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
25-20 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témátartás igényesen megvalósul - meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - ítélőképesség - kifejtett és lényegi állítások - meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos szóhasználat, pontos mondat szerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
19-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témátartás tulajdonképpen megvalósul - nem eléggé meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - az állításokat nem kellően alátámasztó példák, érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - tévesztés a szerkezeti egységek arányában - logikai hiányok 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókinccs nem elég árnyalt - kisebb mondat szerkesztési hibák - nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)
9-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témátartás nem elég igényes (<i>pl. általánosságok, önisméltés, tévedések</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókinccs - igénytelen mondat használat - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. élőbeszéd szerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Egy mű értelmezése

Olvassa el figyelmesen Heltai Jenő alábbi novelláját! Értelmezésében mutassa be, milyen megoldások biztosítják a tragikum és a komikum együttes érvényesülését az alkotásban!

(A feladat elvégzéséhez az alkotónak és életművének ismerete nem szükséges.)

Nagyapó

Abban a szűk szobában, ahol tizenkettőmagukkal szorongtak, Nagyapóék nem voltak túlságosan népszerűek. Senki sem szerette őket, legkevésbé Ilus néni, az öreg gazdasszony, jóllehet neki megvolt a maga külön kis szobája. Oda aztán senkinek sem volt szabad a lábát betennie, tulajdon gazdáját, óméltóságát, a miniszteri tanácsos urat is kinézte belőle. A konyhában sem tűrte meg azokat a kommunistákat, katonaszökevényeket és zsidókat, akiket a méltóságos úr immár két hónap óta elszántan bújtatott nemcsak a külső veszedelem, hanem a ház lakói elől is. Ilus néni főzött számunkra, úgy, ahogy, kitakarította a szobát, úgy, ahogy, tüzet rakott a kályhába, úgy, ahogy, meggyőződés nélkül. Meggyőződéssel csak a borraivalót vágta zsebre, azt is inkább köteles adónak nézte, mintsem ajándéknak. Nagyapóékat azonban úgy gyűlölte, hogy pénzt sem fogadott el tőlük. Igaz, hogy Nagyapó ritkán kínálta meg vele, akkor is kevéssel csak. Nagyapó vigyázott a pénzére, nem lehet tudni, meddig tart még a háború, és mi lesz azután. Vénember, öregasszony a felesége is, gyermekei, unokái, rokonai szétszóródtak, azt sem tudja, látja-e őket valaha is még. Ki segít rajta? Nagyapónak az volt a véleménye, hogy hetven éves korában az ember már csak Istentől kér. Aki akkor is az emberektől kér, az megérdemli, hogy ne kapjon. Nem. Nagyapóék nem voltak népszerűek. Amikor a lakás gazdája, karácsony hetében, sötét, havas estén beállított velük, a szoba zsúfolt volt már. Tízen szívták el benne egymás elől a levegőt, tízen vigyáztak már a csöndre, a nesztelen mozdulatokra, a fegyelmezett életre, tízen osztoztak meg a ritkuló kenyéren, tízen füleltek a szirénák jajveszékelésére, tíz olyan ember, aki régtől ismerte egymást, valamilyen titokzatos okon egymáshoz tartozott. Tíz fiatal ember. Nagyapó fölösleges és nemkívánatos idegen volt ebben a társaságban. Nagyanyó nemcsak fehér hajú, törékeny kis öregasszony, hanem egyetlen nő is, annyi férfi között, kényelmetlen és háborgató elem. Senki sem tudta róluk, kicsodák. Óméltósága valami nevet mormogott, senki sem jegyezte meg magának ezt a nevet. Minek? Úgyis hamis. Óméltósága egy kicsit mentegetőzőn mondta:

– Nagyapó megboldogult édesapámnak jó barátja volt... Legjobb barátja...

Rendben van. Nagyapó, Nagyanyó. Nem vitás, hogy őket is be kell fogadni. Kisebb lesz a falat, kevesebb a levegő, nagyobb a kényelmetlenség, összébb szorulunk, mindegy. Nagyapóék is élni akarnak, nem akarnak menekülni, joguk van hozzá. De... de... Nagyapóék mégsem az ő világuk. Semmi közösségük velük. Öreg házaspár, menekülni, élni akar csak, föllelegzeni a fojtogatás után; büntetni, megtorolni már nem. Jövő, más élet, új élet, szabadabb, szebb élet nem érdekli őket. Nekik jó volt a régi is, az a nyugodt, polgári, amelyet az ember azzal fejez be, hogy ágyban párnák közt hal meg. Ezt az életet, ezt a halált várják vissza, akarják vissza. Az életet mindjárt, a halál ráér.

A tíz régi bujkáló elkülönült az elkésetten becsöppent két újtól. Nagyapóék ezen nem ütköztek meg, alighanem természetesnek is látták. Nagyapó nem volt beszédes ember, nem zaklatta fölösleges kérdésekkel a fiatalokat, egész nap csöndesen pipázott. Amikor nem pipázott, pipáját tisztogatta. A többi cigarettázott. Még Nagyanyó is. Pokoli füst volt a szobában, a kihűlt füst szaga orrot facsart. Halkan, suttogón beszélt mindenki. És mindenkinél többet Nagyanyó. De ő sem alkalmatlankodott a fiataloknak. Nagyapóval vitatkozott csak, utasította, dirigálta, ráncba szedte. Ugyanakkor azonban anyáskodott vele, gondoskodott róla, dédelgette, fésülte, megigazította a sálját, teát főzött neki, ápolta és féltette. Jobban, mint önnönmagát. Holott kettejük közül ő volt az ijedező, a betegecske, esendő. Nagyapó nagydarab, szálás, vállas ember volt, fehér sörényű, bozontos szakállú. Amikor a sziréna megszólalt, Nagyanyó úgy megbújt

Nagyapó mellén, majdnem a szakállában, mint vihar elől a kis madár a biztonságos bozótban. Nagyapó szelíden simogatta Nagyanyó haját. Gyöngye kis védelem volt ez, de mégis megnyugtatta Nagyanyót, aki talán azt képzelte, hogy törekeny testével, mint valami eleven páncéllal inkább ő védelmezi az erős Nagyapót. A fiatalok ilyenkor egy percnyi megilletődöttséggel nézték őket, nevettek is rajtuk, arra azonban nem érték rá, hogy hosszasan foglalkozzanak velük. Magukkal kellett törődniük, elhelyezkedniük valami fedezékfelében, noha ez is céltalan volt, mert nem lehetett tudni, honnan csap le rájuk a halál, felülről-e vagy oldalról, az utca felől-e vagy az udvar felől, az ajtón jön-e be vagy az ablakon? Immár nemcsak repülő kővályogtak a környéken, hanem a ház maga is beleesett a tűzvonalba. Több gránátot és légi aknát kapott is már, oroszot is, németet is, kéményei összeroskadtak, a tető gerendái úgy meredtek égnek, mint meztelen bordák, erkélyei letöredeztek, ablakai betörték, a szomszéd lakás elpusztult, az utca túlsó oldalán kiétek a házak, egyik-másik romba dőlt, kormosan feketélt a hó alatt. Nagyapóék és lakótársaik nem mertek a ház óvóhelyére lemenni, annak tökéletes biztonsága ennél a bizonytalanságnál is ijesztőbb és fenyegetőbb volt. Hátha valamelyik lakó följelenti őket? Az óvóhelyre csak a lakás méltóságos gazdája és Ilus néni ment le.

A háznak voltak csöndesebb órái is. Az igazi ostrom még nem kezdődött meg. Az ellenfelek tapogatták csak egymást. Mint a cirkuszban mérkőzés előtt az ormótlan, szörnyű díjbirkózók, egymás izmait markolászták, egymás nyakát, egymás vállát ütögették. Meztelen testükön nagyokat csattantak ezek az ütések. Amikor a lövöldözés elült, a szoba lakói békés polgári életet éltek, kártyáztak, olvasgattak, politizáltak, cigarettát töltöttek, egyik-másik levelet írt vagy valami naplófélt, amelyben pontosan följegyezte az eseményeket, az eljövendő világ történetének hiteles adatait. Nagyanyó ilyenkor Nagyapót gyötörte. Szelíden, szeretettel, de konok következetességgel.

Azt mondta neki:

– Nagyapó, ne menj az ablakhoz! Hányszor mondtam már, hogy ne menj az ablakhoz! Rossz hely. Életveszélyes. Úlj a kályha mellé! Az itt az egyetlen biztonságos hely.

Nagyapó dörmögött valamit, olyasfélét, hogy mindegy. Nehezen vált meg a szoba egyetlen ablakától, szerette az utcát nézegetni. Sok látnivaló volt benne. Üszkös házak, üres ablakok, amelyekből elszállt az élet. Nagyapó mögöttük belelátott a szobák gyomrába, a döglött bútorok közé. A telegráfdrótok lazán, tépetten lógtak a mélységbe, mint tönkrement hegedű elpattant húrjai. Fehér hótakaró alá bújt a kövezet. A szemközt levő ház udvarának vaskerítésén reménytelenül gubbasztottak a varjak. Az a néhány ember, aki kimerészkedett, falhoz lapulva surrant végig az utcán, a süvöltöző szélről féltette kalapját, minduntalan a fejébe nyomta. Asszonyok is loholtak mögöttük, nadrágban és holmi bundafélében, ormótlan kesztyű volt a kezükön, kosár a karjukon. Nagy vödrökben hozták a kútról a vizet, rémulten kapták félre fejüket a füttyörésző és sziszegő golyók elől. Feltűzött szuronnyal hébe-korba valami patrul¹ lopkodott végig az utcán, el-eltűnt egyik-másik kapualjban, aztán megint kibújt és továbbment. Csizmájuk alatt ropogott a hó. Bekanyarodtak a szomszéd utcába. Nagyapó boldogan föllélegzett. Azt mondta Nagyanyónak:

– Mondom, mindegy. A kályha sem biztonságos. Hol a biztonság mostanában?

– Ne beszélj annyit! Menj a kályha mellé!

Nagyapó megint dörmögött valamit, olyasfélét, hogy nem szereti a kályhát, de azért mégiscsak engedelmeskedett. Leült a kályha mellé, és pipáját kezdte tisztogatni. Nagyanyó rászólt még:

– No látod!

Elmosolyodott, és diadalmasan nézett körül. Megint ráncba szedte Nagyapót. Igaz-e?

A szoba lakói megértően néztek egymásra. Régen megállapították már, hogy az öreg házaspár túlságosan sokat nyüzsög. Kivált Nagyanyó. Valaki egyszer türelmetlenül rá is szólt:

– Nagyanyó, ne nyüzsödjön annyit!

¹ őrzár

Nagyanyó csodálkozóan meresztette rá a szemét. Hogy ő nyüzsög! Az urát félti. Hogyne féltene! Nem veszik észre, hogy Nagyapó nem tud magára vigyázni? Valakinek vigyáznia kell rá. Ki vigyáz itt rá? Nagyanyó. Ha ez nyüzség... Isten neki, inkább nyüzsög, semhogy Nagyapónak baja essen.

Kiment a konyhába, hogy Nagyapónak teát főzzön. Ahogy az ajtó becsapódott mögötte, Nagyapó fölugrott a kályha mellől, és visszasietett az ablakhoz. Mohón kinézett, a sötétséget kémlelte, azt a bizonytalan, halványfehér kéklést, amely a hótakaróból szivárgott ki. De az elsötétített utcán semmit sem látott. Semmit sem hallott. A repülők elmentek, az ágyúk elnémultak. Nagyapó a fagyos ablaküveghez szorította az arcát, ó, jóságos jeges borogatás! Mikor múlik el tőle ez a sok szörnyűség?

Sötét volt mögötte a szoba is. A bujkálók nem mertek világot gyűjtani, gyufát is alig. Az ablak rolóját nem tudták többé leereszteni, régen leszakadt már. Este nagy, üres konyhapolcot állítottak az ablak elé, az eltakarta az ablaküveget. Akkor egy órára meggyújtották az olajmécsest. A pótkanóc siralmasan égett, hol nagyobb lánggal, mint amilyennel kellett volna, hol pislákolón és kihagyón, de mindig förtelmes bűzzel. Vadul szállingózott belőle a füst meg a korom, könnyes lett tőle a bujkálók szeme, megfájdult tőle a fejük. Csak Ilus néni szobájában égett szelíden, barátságosan a régi, békebeli, megnyugtató petróleumlámpa. Nagyapó egyszer azt mondta:

– Ha fiatalabb volnék, megfojtanám Ilus nénit.

A bujkálók egymásra néztek, és azóta valamivel jobban tisztelték Nagyapót. Kimondta azt, amit mindnyájan szívesen megtettek volna. De Ilus nénit a múlt védelmezte. Valamikor csinos volt, és a miniszteri tanácsos úr akkoriban a kelleténél jobban kedvelte az italt...

A sötétségben halkán megszólalt valaki:

– Nagyapó, menjen vissza a kályha mellé. Jön Nagyanyó, hozza a teát. Ha észreveszi, hogy maga az ablakban áll, megint nyüzsögni kezd.

Csendesen nevettek. Nagyapó riadtan fordult feléjük, és egy kicsit mérgesen rájuk szólt:

– Maguk is nyüzsögnek. Pedig tudják, hogy utálok a kályhát. Miért az a legjobb hely? Ott is belecsaphat az emberbe a gránát...

De azért megint csak elindult a kályha felé. Későn. Nagyanyó csakugyan hozta a teát, és előbb ért oda a kályhához, mint ő. Kétségbeesetten sopánkodott:

– Már megint odamentél az ablakhoz? Hányszor mondtam még...

Nagyapó lázadozott:

– Mit akarsz azzal az örökös kályházással? Honnan tudod, hogy az a jó hely?

– Két fal között a sarokban áll. Hallottam, hogy... építésztől hallottam... A sírba viszel ezzel a makacssággal... Öregember, és így keresi a veszedelmet!

Nagyapó elhelyezkedett a kályha mellett, abban a nagy karosszékből, amelyben az éjszakát eltölteni szokta. Megitta a teát, és rendkívül óvatosan pipára gyújtott. Mit vitatkozzon? A háború után is ráér arra, hogy megmagyarázza Nagyanyónak: nem szabad nyüzsögni, nem szabad más embernek az életébe beavatkozni. Mit lehet tudni? Igaz, hogy negyven évvel ezelőtt is már ezzel a magyarázattal kellett volna Nagyanyó nyüzségését megfékeznie, de a bölcsességet nem adják sem korán, sem ingyen.

Két fiatal bujkáló megfogta a konyhapolcot, és az ablaknak támasztotta. Ilus néni behozta az olajmécsest. A kanóc rosszkedvű volt, makrancoskodott, nem akart tisztességesen égni, füstöt és kormot okádott csak. Nagyanyó odalépett a mécseshez, hogy megigazítsa. A többi kíváncsian figyelte, ráncba tudja-e szedni a kanócot is úgy, ahogy Nagyapót.

Akkor valami nagyot csattant. A bútorok táncolni kezdtek, a csillár prizmái mint vacogó fogak összeverődtek, az ablaküveg csörömpölt. A fal egyik része beomlott, fagyos levegő tódult be a szobába. A lyukon az ég kíváncsi csillagai néztek be. Néhány ember elvágódott, az olajmécsest kialszolt, valami nagy robajjal összedőlt. Alighanem a kályha. Nagyanyó elsikította magát. De, úgy látszik, senkinek sem esett baja. A csöndben és a sötétségben egy-két villanylámpa gyúlt ki, a világosság körülsétált a szobában. Azok, akik a légnyomásban elvágódtak, csodálkozóan, megkönnyebbülten föltápászkodtak. Nagyapó a romba dőlt kályha előtt ült, szálas, vállas, fehér

szakállú öregember. Két kezével belekapaszkodott a karosszék karfájába. Diadalmasan nézett körül, és büszkén mondta:

- No? Kinek volt igaza a kályhával?
- Aztán meghalt.

Forrás: HELTAI JENŐ, *Hoffmanné meséi és más elbeszélések*, Budapest, Unikornis Kiadó, 1998, 281–285.

Lehetséges válaszok:

- A **narráció** nem törekszik a háborús viszonyok közvetlen és részletező leírására, de a történet háttérében, valamint a novella zárlatában kirajzolódik a magyar holokausztnak és a háború pusztításának tragikus eseménysora.
- Az elbeszélés intonációját nem a tragikus pátoz jellemzi, a borzalmas viszonyokat a narrátor szinte társalgó modorban adja elő.
- Ez az elbeszélői **hangütés** teszi lehetővé, hogy a novella zárlata úgy váltson ki megrendülést az olvasóból, hogy azt a narráció előzetes sugalmazása nem tette elvárásá.
- A humor szerepe, hogy közel hozza az olvasóhoz a megjelenített alakokat, emberi **esendőségükben** mutatva fel őket.
- Az elbeszélés az emberhez nem méltó **körülmények** rövidre fogott bemutatását már az első mondatban megkezdi, amikor az egy szobába összezsúfolódott 12 emberről tudósít.
- Ilus néni alakja (a testi nélkülözés bemutatását kiegészítve) a lelki **megaláztatást** testesíti meg. Viselkedése és életvitele egyaránt azt demonstrálja, hogy a befogadott menekültek másodrendű emberek, akik csak megvetést érdemelnek.
- A Nagyapó és a Nagyanyó még ebben a megtúrt társaságban is kiközösített, megtúrt személyeknek számítanak.
- A szöveg később a szenvedések újabb és újabb részleteit villantja fel.
- A tragikus atmoszférának a visszafogottan, de folyamatosan jelen lévő szövegrétegét **humoros elemek tagolják**.
- A Nagyapó csöndes pipázása már-már kedélyes életképnek hat (a pipázás és a pipa tisztogatása egész napját kitölti).
- Idillszerű és komikus hatást kelt a Nagyanyó oltalomkeresésének leírása („...úgy megbújt Nagyapó mellén...”).
- A humor érvényesülésének leglátványosabb területe a Nagyanyó szeretetteljes zsörtölődésének megjelenítése. A feleség által folytonosan megregulázott férj a legősibb **vígjátéki toposzok** közé tartozik.
- Ezt a humoros nézőpontot a **nyelvi fordulatok** is felerősítik, a Nagyanyó zsémbelését például a szöveg több alkalommal is a Nagyapó „ránca szedése”-ként aposztrofálja.
- A környezet reakciói is aláhúzzák a humoros hangoltságot („nevettek is rajtuk”; „Csöndesen nevettek.”).

- Nagyapó egyik megszólalása tréfás nyelvi játékként értelmezhető: A „Hol a biztonság mostanában?” kérdés eltorzított Petőfi-idézetként olvasható („Hol a boldogság mostanában?”), különösen annak tükrében, hogy a **Petőfi**-versben (*Téli világ*) a retorikus kérdésre adott válasz („Barátságos, meleg szobában”) kézenfekvően kapcsolódik a Nagyanyó által a biztonság garanciájának tekintett novellabeli kályhához.
- Az elbeszélői szólam is tartalmaz egy ellentétébe fordított szállóigét („ágyban párnák közt hal meg”).
- Ugyancsak groteszk hatást kelt Nagyapó egyik felfortyanása: „Ha fiatalabb volnék, megfojtanám Ilus nénit.”
- Nagyapó és Nagyanyó **megnevezése** is komikus, hiszen sem az elbeszélő, sem a szereplők nem a családtagjaik, így a mesei szóhasználat kedélyes, illetve – a többi szereplő részéről – enyhén gúnyos jellegű.
- Tragikum és komikum legszorosabban a novella **csattanószerű** zárlatában fonódik össze. A narrátor kezdetben azt a látszatot kelti, mintha a becsapódó gránát senkinek sem okozott volna sérülést. A Nagyapó folytatja a csendes házastársi civódást („No? Kinek volt igaza a kályhával?”). Majd a komikusnak induló csattanót egyetlen mondat fordítja át – mintegy második csattanóként – a tragikumba, enyhén groteszk hatást keltve: „Aztán meghalt.”

REFLEKTÁLÁS EGY JELENSÉGRE

Elérhető: 20 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek alkalmazása - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - személyes álláspont megfogalmazása - kifejtett állítások - releváns, a feladat elvárásainak megfelelő példák, hivatkozások - helytálló, meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos, átgondolt, meggyőző gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos és szabatos szóhasználat, pontos mondatszerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
14-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek nem kellő mélységűek vagy alaposak - a személyes álláspont hiányzik - az érvek nem mindig támasztják alá kellő mértékben az állításokat - előfordulnak felületes kijelentések 	<ul style="list-style-type: none"> - a gondolatok közötti összefüggés nem mindig világos - szerkezeti aránytalanság (<i>pl. fontos dolgok elválasztása lényegtelenebbtől</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondatszerkesztési hibák - helyenként nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)

9-1 pont	- általánosságok - ismétlések - tárgyi tévedések - kevéssé meggyőző állítások, példák, érvek - önálló vélemény hiánya vagy felületessége - az író „elvész” a dolgozatban	- a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (pl. összefüggésbeli hiányosságok) - homályosság a részek összefüggésében - kirívóan rövid terjedelem	- szegényes szókincs - igénytelen mondathasználat (pl. <i>dagályos, túl egyszerű, azonos szerkezetű</i>) - a hangvétel nem megfelelő (pl. <i>előbeszédszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba
-----------------	---	---	---

Reflektálás egy jelenségre

„Ha összehasonlítjuk, hogy milyen sok történelmi regény és dráma foglalkozik királyokkal és királynőkkel, hadvezérekkel és kalandorokkal, és viszonylag kevés foglalkozik nagy természettudósokkal, nem lehet nem észrevenni, hogy e téren még milyen sok kiaknázatlan lehetőség vár az írókra.”

Forrás: Rényi Alfréd: *A kultúra egységéről, matematikus szemmel*. Ponticulus Hungaricus. I. évfolyam, 1. szám, 1997. december

Két-három irodalmi alkotás szereplőinek vagy tematikájának bemutatásával fejtsse ki, miként jelenik meg az irodalomban egy-egy tudós alakja vagy valamely tudományos-természettudományos problémakör!

Lehetséges tartalmi elemek:

- Az irodalom merített témát
 - a természettudomány etikai kérdéseiből, a tudósok felelősségének problematikájából (pl. Dürrenmatt: *A fizikusok*);
 - a tudós belső, illetve a tudós és környezete gondolati, erkölcsi konfliktusaiból (pl. Goethe: *Faust*, Jókai Mór: *Fekete gyémántok*, Brecht: *Galilei élete*, Németh László: *A két Bolyai; Galilei*);
 - a tudomány és a technika által felvetett, kezelt, okozott társadalmi, erkölcsi problémákból (pl. Madách Imre: *Az ember tragédiája*, George Orwell: *1984*);
 - a kalandregények, az ifjúsági irodalom hősei, a tudományos-fantasztikus irodalom alakjai gyakran élnek a tudomány valós és/vagy képzeletbeli lehetőségeivel (pl. Defoe: *Robinson Crusoe*, Verne Gyula: *Nemo kapitány*, Jókai Mór: *A jövő század regénye*, Huxley: *Szép új világ*, Stanislaw Lem: *Solaris*).
- Az irodalom mindig is megjelenítette az ember és környezete (pl. kozmosz, természet) viszonyát, kölcsönhatását.
- Egy-egy korszak különösen kedvezett a tudományos kérdések iránti irodalmi érdeklődésnek (pl. 19. és 20. század).

- A modern tudományos szakmai tartalmak közvetítésére már elkülönültek az ismeretterjesztés műfajai; ma a tudomány jelen van a médiában is mint tudományos ismeretterjesztés.
- A modern természettudomány megértése sajátos hozzáértést kíván, közvetítése speciális műveltséget, szókincset igényel.
- Az írói módszer, látásmód lehet rokon a természettudóséval (pl. módszeres megfigyelés, kísérletezés, a nyelv lehetőségeinek felfedezése, univerzális törvényszerűségek keresése, az emberi természet kutatása, igazságkeresés).

GYAKORLATI ÍRÁSBELISÉG

Elérhető: 15 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
15–11 pont	- megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - meggyőző, hiteles, életszerű - gondolatgazdag, ötletes	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak
10–5 pont	- lényegében megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1-2 elem nem teljesül - nincs félreértésre okot adó hiba	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1-2 elem nem teljesül
4–1 pont	- nem elégséges tartalmi indoklás (<i>pl. szegényes, nem életszerű</i>)	- formai hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (<i>pl. műfajtévesztés</i>)	- nyelvi-stiláris hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (<i>pl. tévedés a regiszter választásában</i>)

Gyakorlati írásbeliség

Nyelvet öltünk! – a Petőfi Irodalmi Múzeum mozgó kiállítása
Kazinczy Ferenc születésének 250. évfordulójára

A *Nyelvet öltünk!* játékos címet viselő kiállításunk Kazinczyék nyelvteremtő, nyelvújító generációjának törekvéseit ismétli meg olyan módon, hogy a magyar nyelvközösség aktuális nyelvhasználatára és magára a nyelvre kívánja ráirányítani a figyelmet könnyen befogadható formában. [...]

A kiállítás elsősorban a fiatalokat szólítja meg, a beszélőket, az ő nyelvükön beszél – megpróbálja rádöbbsenteni a látogatót saját beszélt és írott nyelvének, egyéni nyelvhasználatának sajátosságaira...

Forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum honlapja

A múzeum bejáratánál Kazinczy Ferenc papírfigurája fogadja a látogatókat. Alkosson 10–12 mondatos üdvözlő beszédet Kazinczy nevében, amellyel a látogatók figyelmébe ajánlja a kiállítást! Fogalmazásmódja legyen igényes, de nyelvhasználatában ne kövesse Kazinczy korát!

Lehetséges elemek:

Tartalmi, formai elemek

megszólítás – köszöntés

behívás (invitálás)

rövid, érdeklődést keltő tartalmi ismertetés

behívás megisméltése

Az írásmű értékelését befolyásolja:

tartalmi szempontból:

utalás a kiállítás tartalmára

a kiállítás céljának megjelenítése

az ajánlás ötletessége

nyelvi szempontból:

megfelelő nyelvi regiszter megválasztása

a kifejező, meggyőző nyelvhasználat

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

- Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.
- Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele
- Szövegbeli hiány jele: √
- Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----
- Tartalmi hiba: _____
- Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.
- Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: †→
- Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ↕
- Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~
- Egybeírás jele: ⊔
- Különírás jele: ⊔

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

- Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.
- Az íráskép rendezetlen: –1 pont.
- Pongyola ékezethasználata: –1 pont
- Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.
- Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
 2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
 3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
 4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont – a hibák típusától és mennyiségétől függően)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótóban vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkinése közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15